

ARCHIVUM ANATOLICUM (ArAn)	13/2	2019	135-144
----------------------------	------	------	---------

ESKİ ASURCA METİNLERDE GEÇEN BİR MESLEK: AŞLĀKU

Remzi KUZUOĞLU*

ORCID: 0000-0002-8741-5326

Makale Bilgisi

Başvuru: 24 Ekim 2019

Kabul: 25 Kasım 2019

Article Info

Received: October 24, 2019

Accepted: November 25, 2019

Öz

Eski Asurca metinler MÖ. 2. Binyılın ilk çeyreğinde Asurlu ve Suriyeli tüccarların Anadolu'daki ticari faaliyetlerine ışık tutar. Büyük kısmı Kültepe'de ele geçen söz konusu metinlerden; Asur'dan Anadolu'ya sevk edilen mallar arasında tekstilin önemli bir yeri olduğu, yaklaşık 50'den fazla ürünün (kumaş ve elbiseler) Anadolu'ya ihraç edildiği ve bu ürünlerin Anadolu pazarlarında oldukça rağbet gördüğü anlaşılmaktadır. Söz konusu metinler, tekstilin çeşitliliğine ve pazara çıktıktan sonraki ticaretine dair detaylı bilgi içermelerine rağmen, tekstilin hammaddeden ürüne dönüşüncüye kadar geçirdiği süreçler ile bu sektördeki iş kolları ve görevlilerin kimlerden oluştuğu hususunda yetersizdir. Çivi yazılı belgeler, Asur Ticaret Kolonileri Çağı olarak adlandırılan bu dönemde, Anadolu'da ašlāku olarak ifade edilen bir meslek grubunun varlığına işaret etmektedir. Metinlerde çok fazla geçmeyen bu kelimenin tekstil sektörüyle ilgili olduğu düşünülmekte ve iş tanımıyla ilgili bazı yorumlar yapılmaktadır. Bu çalışmada, ašlāku'nun geçtiği metinler ele alınarak, konuyla ilgili bazı değerlendirmeler yapılacaktır.

* Aksaray Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, kuzuoglu@hotmail.com

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu, Çivi Yazısı, Eski Asur Dönemi, Tekstil, Elbise, Çalışan, Tekstil Terbiyesi.

Abstract

A Profession in Old Assyrian Texts: ašlāku

The Old Assyrian texts shed light on the commercial activities of Assyrian and Syrian merchants in Anatolia during the first quarter to the second millennium B.C. These texts, most of which were found in Kültepe (Kanesh) show that textile has an important place among the traded goods, that more than 50 types of the product (fabrics and dresses) are exported from Assyria to Anatolia and that these products were in high demand in Anatolian markets. Although there is detailed information about the diversity of the textiles and their trade in the markets, the processes that the textile has gone through from raw material to product and the lines of business and officials in this sector have not been fully detailed. The cuneiform texts indicate the existence of an occupational group called as ašlāku in Anatolia during the period called Assyrian Trade Colonies Age. This word, which is not often mentioned in the texts, is thought to be related to the textile sector and some comments are made about the job description. In this study, the texts in which the word ašlāku is seen are handled together and some evaluations are carried out.

Key Words: Ancient Anatolia, Cuneiform, Old Assyrian Period, Textile, Garment, Employee, Textile finishing.

Kültepe’de, Asur’dan Anadolu’ya yapılan büyük miktarlardaki tekstil sevkiyatlarını gösteren yüzlerce tablet ele geçmiştir. Bu belgeler, Asur ve çevresinden temin edilen farklı kalite ve renkteki kumaşlar ile çeşitli elbiselerden oluşan 50’den fazla ürünün¹ kervanlar vasıtasıyla Anadolu’ya getirildiğini ve başta saraylar olmak üzere yerli halkın beğenisine sunulduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda Anadolu’nun ithal dokuma ürünlerine olan yoğun taleplerini de gösteren bu kayıtlar, tekstil sektörünün

¹ Cécile Michel ve Klaas R. Veenhof, “The Textiles Traded by the Assyrians in Anatolia (19th-18th centuries BC)”, Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.) *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, (Oxford: Oxbow Books, 2010), 226; Cahit Günbattı, *Kültepe-Kaniş Anadolu’da İlk Yazı, İlk Belgeler*, (Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2017), 67.

Asur'daki büyüklüğünü, teknolojik kapasitesini ve ekonomik önemini anlamamıza da yardımcı olmaktadır.

Asur ekonomisinin en önemli ihraç kalemlerinden biri olan tekstil ürünlerinin imalatında, kamunun (sarayın) rolü açık olarak bilinmemektedir. Eldeki veriler, kumaş ve konfeksiyon ürünlerinin kadınların başlarında olduğu yerel atölyelerde (evlerde) özel sektör tarafından üretildiğini göstermektedir.² Bu durum, hem ailenin kişisel giyim ihtiyaçlarının daha kolay ve ucuz bir şekilde teminini mümkün kılmış hem de hane halkının gelir elde etmesini sağlamıştır. Öte yandan çobanlar, yün satanlar, yünü ipliğe dönüştürenler ve ürünü ihraç edenler (tüccarlar) gibi diğer iş kolları da dikkate alındığında, tekstil üretiminin Asur toplumu ve ekonomisi için ne denli önemli bir sektör olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

Asur'da tekstil üretiminin büyüklüğü ve ekonomiye katkısı ortadayken, Anadolu'luların ithal dokuma ürünlerine olan yoğun talepleri, ilk bakışta yerel üretimin yetersiz olduğunu düşündürmektedir. Ancak, başta Kültepe ve Acemhöyük olmak üzere, Anadolu'nun pek çok höyüğünde ele geçen dokumacılığa ait araç-gereçler³ ile Eski Asurca çivi yazılı belgelerdeki yerel dokuma ürünlerine⁴ dair bilgiler, bu dönem de (A.T.K.Ç.) Anadolu tekstil üretiminin küçümsenmeyecek boyutlarda olduğunu göstermektedir. Hâl böyleyken eldeki verileri şu şekilde değerlendirmek mümkün görünmektedir: Yerel tekstil üretimi daha çok hane halkı için, sonrasında ticari gayelerle, gelir düzeyi çok da iyi olmayan yerel halk için yapılmaktadır. Kalite ve çeşit açısından dönemin uluslararası modasını temsil eden ithal ürünleri ise yerel sarayların da içinde olduğu elit kesimin taleplerini temsil etmektedir.

Kültepe'de Asurlu tüccarların arşivlerinde ortaya çıkarılan Eski Asurca metinler, MÖ. 2. Binyılın ilk çeyreğinde Asur'dan Anadolu'ya ihraç edilen tekstil ürünlerinin çeşit, kalite, renk, biçim, ölçü ve fiyatları hakkında birtakım bilgiler vermektedir.⁵ Ancak bu kayıtlarda, kumaş veya giysilerin hammaddeden ürüne dönüşüncüye kadar geçirdikleri aşamalardan açık bir

² Michel ve Veenhof, "The Textiles Traded", 211; Esmâ Öz, "Kültepe Tabletleri Işığında, M.Ö. II. Binde Kadının İş Hayatındaki Yeri", *Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sa. 25/2 (2008): 49 vd.

³ Tahsin Özgüç, *Kültepe Kaniş/Neşa*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005), 85; Aliye Öztan, "Acemhöyük (1962-1988, 1989-)", *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 75. Yıl Armağanı, Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları* (1936-2011), (2012): 65; Özlem Tütüncüler, "Acemhöyük Asur Ticaret Kolonileri Çağı I. Katından Bir 'Dokuma Evi'", Süleyman Özkan - Halime Hüryılmaz - Atilla Türker (ed.) *Samsat'tan Acemhöyük'e Eski Uygarlıkların İzinde, Aliye Öztan'a Armağan*, (İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2017), 248.

⁴ Günbattı, *Kültepe-Kaniş*, 67.

⁵ Michel and Veenhof, "The Textiles Traded", 218 vd.

şekilde bahsedilmemektedir. Sadece TC 3/1, 17 no.lu metin bir kumaşın dokunmasına dair kısmi bilgiler içermektedir.

Puzur-Aşşur tarafından Waqartum adlı kadına yazılan bu mektupta şu cümleler yer almaktadır: “*Bana gönderdiğin kumaş iyidir, aynı kumaştan dokumaya devam et ve (onları) bana Aşşur-idi ile gönder. Ben sana (her parça için) yarım mina gümüş göndereceğim. Kumaşın bir yüzünü tarasınlar, onu kırkmasınlar ve dokuması sıkı olsun. Bana gönderdiğin önceki kumaşa oranla her (parça için) fazladan 1 mina yün daha işle, fakat onları ince tut. Diğer tarafı hafifçe taranabilsin. Eğer hâlâ tüylüyse, bir kutānum kumaşı gibi kırılabilirsin. Bana gönderdiğin Abarna kumaşının benzerinden bir daha gönderme. Eğer bir tane yapmak istersen orada giydiğin gibi olanından yap. Eğer ince (kaliteli) kumaşlar dokuyamayacaksan, duyduğuma göre orada bolca satılıyormuş. (Onları) benim için satın al ve buraya gönder. Dokuduğun tam bir kumaş dokuz karış uzunluğunda ve sekiz karış genişliğinde olmalı”.*⁶

Maalesef bilgi eksikliğimiz sadece tekstil ürünlerinin imalat süreçleriyle sınırlı değildir. Bu alanda hizmet veren mesleklere dair kayıtlar da yetersizdir. Metinlerde geçen dokumacılar (*i/ušparum*) ve ketenciler amiri⁷ (*rabi kita'āti*) ifadelerinden, iş tanımları detaylandırılmamakla birlikte, bazı sektör çalışanlarından haberdar olunmaktadır. Tekstil sektörüne hizmet eden bu iki iş kolunun yanında, çalışmamızın konusunu teşkil eden *ašlāku*'nun da bu alanla ilgili bir meslek olduğu değerlendirilmektedir. Sumerce LÚ.TÚG(.UD) şeklinde yazılan bu kelime, Sargon Öncesi, Akad, Yeni Sumer⁸, Eski Asur, Eski/Orta Babil, Orta Asur, Yeni Babil ve Yeni Asur metinlerinde geçmektedir.⁹ Kelimenin Ugarit belgelerindeki karşılığı¹⁰ *kbs/š=kābisu*, Linear B tabletlerinde¹¹ ise *ka-na-pe-u/knapheus* 'tur.

⁶ Günbatti, *Kültepe-Kaniş*, 68.

⁷ BIN 4 160: 8; Michel and Veenhof, “The Textiles Traded”, 217.

⁸ Francesco Pomponio, “New Texts Regarding the Neo-Sumerian Textiles” Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.) *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, (Oxford: Oxbow Books, 2010), 188.

⁹ Bkz. CAD A/2, 445.

¹⁰ Juan-Pablo Vita, “Textile Terminology in the Ugaritic Texts”, Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.) *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, (Oxford: Oxbow Books, 2010), 325.

¹¹ Maurizio Del Freo, Marie-Louise Nosch ve Françoise Rougemont, “The Terminology of Textiles in the Linear B Tablets, including Some Considerations on Linear A Logograms and Abbreviations”, Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.), *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, (Oxford: Oxbow Books, 2010), 346.

Elimizdeki bilgilere göre ilk kez Asur Ticaret Kolonileri Çağı olarak adlandırılan dönemde kurumsallaştığı (*rabi ašlāki*)¹² anlaşılan *ašlāku* için Akadça sözlüklerde (CAD A/2, 445 ve CDA 25) “fuller, washerman” manası verilmektedir. Bilimsel yayınlarda ise K.R. Veenhof, C. Michel, M.T. Larsen, ve A.W. Lassen¹³ ortak bir görüşle; modern sözlüklerde “*A person whose occupation is fulling cloth*” veya “*a workman who fulls (cleans and thickens) freshly woven cloth for a living*” olarak açıklaması yapılan, genel olarak “kumaşların temizlenmesi ve kalınlaştırılması işini yapan kişi olarak” tercüme edebileceğimiz “fuller” anlamını vermektedirler. C. Günbattı ise *ašlāku* için “çamaşırıcı” manasını tercih etmektedir.¹⁴

J.G. Dercksen, *ašlāku*'nun “öncelikle yünlü dokuma tekstil ürünlerinin yağ ve kül karışımından oluşan bir sabunla temizlenmesiyle görevli” kişi olduğunu belirtmektedir.¹⁵ Michel ve Veenhof, “yünlü kumaşların bitirilme işleminin fuller tarafından yapılmasının normal bir prosedür olduğunu” ve “bir kumaşın pürüzsüz yüzeyini oluşturmak için yapılan dövme veya çırpma işleminin *ašlāku* tarafından gerçekleştirildiğini” ifade etmektedirler.¹⁶ CAD’da ise *ašlāku*'nun yaptığı işin, yünlü kumaşların hazırlanmasından sonra giysilerin temizlenmesi, boyutlandırılması ve ağartılmasıyla ilgili olduğu belirtilmektedir.¹⁷ Benzer bir yorum Yeni Babil metinlerine istinaden de yapılmakta ve bu mesleğin işinin çok açık olmadığı, ancak *ašlāku*'ların ağartma, yıkayıp çektirme ve temizleme yaptıkları belirtilmektedir.¹⁸

¹² Klass Veenhof - Jesper Eidem, *The Old Assyrian Period*, (Göttingen: Orbis Biblicus en Orientalis, 2008), 220; Bir memuriyet olarak Orta ve Yeni Asur döneminde görülmektedir. Bkz. CAD A/2, 447.

¹³ Agnete Wisti Lassen. “The Trade in Wool in Old Assyrian Anatolia”, *Jaarbericht Ex Oriente Lux* 42, (2010): 176-177.

¹⁴ Günbattı, *Kültepe-Kaniş*, 121.

¹⁵ Jan Gerrit Dercksen, “When we met in Hattuš” Trade according to Old Assyrian texts from Alishar and Boğazköy”, Wilfred van Soldt (ed.), *Veenhof Anniversary Volume - Studies Presented to Klaas R. Veenhof on the Occasion of his Sixty-Fifth Birthday*, (Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2001), 62.

¹⁶ Michel and Veenhof, “The Textiles Traded”, 249, 252; Cécile Michel, “Women Work, Men are Professionals in the Old Assyrian Private Archives”, *Colloque international: “Travail et Société: la part du féminin / The Role of Women in Work and Society”*, (2014), 198.

¹⁷ CAD A/2, 447.

¹⁸ Francis Joannès, “Textile Terminology in the Neo-Babylonian Documentation”, Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.), *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, (Oxford: Oxbow Books, 2010), 405.

Eski Asurca Metinlerde *Ašlāku*

Ašlāku metinlerde çok geçen bir kelime değildir. Kaydedildiği yerlerde genellikle şahıs adı ile birlikte veya sadece meslek adı olarak görülmektedir: TC 1, 84 nolu toplu kayıt metninde, biri yerli şahıs *Šalinuman*'ın hizmetinde olmak üzere, Hanua ve Hapuašu adlarında üç yerli *ašlāku*'nun gümüş borçlarından bahsedilmektedir¹⁹: “2 1/6 *šeḡel* gümüş *Šalinuman*'ın (çalışanı olan) *ašlāku* iledir....., 6 2/3 *šeḡel* 15 *uṭṭet ašlāku* Hanua iledir....., 13 1/2 *šeḡel* gümüş *ašlāku* Hapuašu iledir”.²⁰

Yerliler arasında düzenlenmiş bir borç mukavelesinde²¹ *Salue* adındaki *ašlāku* borçlu olarak kaydedilmekte, CCT 5, 35c'de²² “4 1/2 *šeḡel* gümüş *ašlāku* iledir” denilmekte, Kt 87/k 369'da ise, satırım kırık olması nedeniyle ismi tespit edilemeyen bir *ašlāku*'dan bahsedilmektedir: “10 *šeḡel* gümüş *ašlāku* d.[x x] iledir”.²³

Anadolu'da Kültepe'den sonra en fazla Eski Asurca tablet Yozgat yakınlarındaki Alişar Höyüğü'nde ele geçmiştir (62 belge).²⁴ Burada açığa çıkartılan Asurlu tüccar Nabi-Enlil'in arşivine ait iki mektupta, isim belirtilmeden bir *ašlāku*'dan söz edilmektedir. Asurlu Enna-Aššur tarafından Nabi-Enlil'e yazılan bu mektuplarda, Enna-Aššur'un *ašlaku*'yu Nabi-Enlil'e gönderdiği ifade edilmektedir. Söz konusu mektuplardan OIP 27, 5'de²⁵: “5 güne kadar *Zalpa*'ya gideceğim/geleceğim. Bak! *ašlāku*'yu sana gönderdim....., *ašlāku*'yu hemen bana sevk et”, OIP 27, 6'da²⁶ ise “*Zalpa*'dan döneceğim. Bak! *ašlāku*'yu sana gönderdim....., *ašlāku* ve 1 hizmetçiyi hemen bana sevk et” denilmektedir.

¹⁹ Lassen. “The Trade in Wool”, s. 166'da Inar adındaki bir fuller'dan bahsetmektedir. Ancak söz konusu isim OIP 27, 34'de *aškapu* (deri işçisi) olarak kaydedilmektedir.

²⁰ TC 1, 84: 8-9) 2 1/6 GÍN KÙ.BABBAR *iš-ti áš-lá-ki-im ša Ša-li-nu-ma-a[n]*, 21-22) 6 2/3 GÍN 15 ŠE KÙ.BABBAR *iš-ti Ha-nu-ú-a áš-lá-ki-im*, 22-23) 13 1/2 GÍN KÙ.BABBAR *iš-ti Ha-pu-a-šu áš-lá-ki-im*

²¹ Cécile Michel, söz konusu tabletin de içinde bulunduğu 5 belgenin K. R. Veenhof tarafından yayınlanacağını belirtmektedir. Bkz. Cécile Michel, *Old Assyrian Bibliography of Cuneiform Texts, Bullae, Seals and the Results of the Excavations at Aššur, Kültepe/Kaniš, Acemhöyük, Alişar and Boğazköy*, (Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2003), 50.

²² CCT 5, 35c: 4-5) 4 1/2 GÍN KÙ.BABBAR *iš-ti áš-lá-ki-im*.

²³ Kt 87/k 369: 1-2) 10 GÍN KÙ.BABBAR *iš-ti d.[x x] áš-li-ki-im*.

²⁴ Michel, *Old Assyrian Bibliography*, 126 vd.

²⁵ OIP 27, 5: 2-4) *a-na 5 u-[me] a-na Za-al-pá a-lá-ak a-ma áš-lá-kam áš-ta-áp-ra-ku-um*, 25) *áš-lá-kam ar-hi-iš tì-ur-dam*.

²⁶ OIP 27, 6: 3-4) *iš-tù Za-al-pá a-tù-ra-am am-ma áš-lá-kam áš-tap-ra-ku....*, 23-25) *áš-lá-kam ú 1 šù-ha-ra-am ar-[hi-iš] tì-ur-dam*.

Konumuzla ilgili bir diğer metin KT 6a, 151'dir. Metinde *Šubrum* adındaki *ašlāku*'nun, ismi belirtilmeyen *Purušhattum* kralı'nın hizmetinde olduğu ifade edilmektedir: “1 mina ve 3 gümüş boncuk kralın *ašlāku*'su *Šubrum* ile dir”.²⁷ Belgeler, Anadolu'nun önemli yün istihsal merkezlerinden birinin *Purušhattum* Krallığı olduğunu ve tonlarca yünün²⁸, krallıkla aynı ismi taşıyan başkentinde bakır karşılığında el değiştirdiğini göstermektedir. Tekstil sanayinin ana hammaddesi olan yün üretimi ve ticaretini kontrol eden *Purušhattum* Sarayı'nın kralın hizmetinde *ašlāku* istihdam etmesi, sarayın tekstil endüstrisiyle ilgilendiği düşüncesini²⁹ de destekler niteliktedir. Aynı zamanda bu durum, Acemhöyük/*Purušhattum* eşitliğinin bir başka dayanağı olarak da kabul edilebilir görünmektedir. Zira Acemhöyük'te, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'na tarihlendirilen saray ve özel evlerde ele geçen binlerce ağırşak, tezgâh ağırlıkları, makaralar ve kirkitle³⁰, bu kadim şehrin tekstil sanayisindeki gelişmişliğini göstermesi açısından son derece dikkat çekicidir.

Ašlāku'nun yaptığı işle ilgili kısmen de olsa fikir sahibi olmamızı KT 6b, 366 nolu belge³¹ sağlamaktadır. Metindeki: “*Kumaşların hazırlanmıştır. (Ancak) verilmediler (çünkü) onlar kötü yapılmışlardır. Aluwama'nın huzurunda ašlāku'ya (yeniden) yapılmaları için onları verdim*” cümlesi, kumaşların yapılma aşamasında *ašlāku*'nun rolünü göstermesi bakımından ünük bir ifadedir.

Bu mesleğin Asur'daki varlığına dair sadece bir metin bilgi vermektedir. Söz konusu belge kısmen yayınlanmış bir mektup olup Asur'da yaşayan bayan *Lamassī* tarafından Anadolu'daki eşine yazılmıştır.³² Bayan *Lamassī*, eşinin talep ettiği giysinin hazır olduğunu ancak onu *ašlāku* ile gönderemediğini şu ifadelerle anlatmaktadır: “*Šurbu cinsi kumaşlara gelince. Sen bana yazdın (ve) şöyle söyledin: Giyinmem için bir giysi gönder. Giysi gerçekten yapıldı fakat henüz ašlāku ile onu sana gönderemedim*”. Eski Asurca metinlerde, bu meslek erbablarının Asur'daki durumlarından neredeyse hiç bahsedilmemesi ilginçtir. Zira hem Asur'daki

²⁷ KT 6a, 151: 31-33) 1 ma-na 3 hi-dim KÙ.BABBAR iš-ti Šu-ub-ri-im āš-lā-ki-im ša ru-ba-im.

²⁸ Mogens Trolle Larsen, *Kültepe Tabletleri VI-a, The Archive of the Šalim-Aššur Family Volume 1: The First Two Generations*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010), 17-23.

²⁹ Lassen, “The Trade in Wool”, 176.

³⁰ Aliye Öztan, “Acemhöyük (1962-1988, 1989-)”, 65; Tütüncüler, “Acemhöyük Asur Ticaret Kolonileri Çağı”, 248.

³¹ KT 6b, 366: 21-26: šu-ba-tù-kà ša-āp?-ku? i-na lá tá-da-ni-im la-mu-tám ep-šu-ú IGI A-lu-wa-ma a-na āš-li-ki-im a-na? e-pu-šī-im a-dī-šu-nu.

³² 5-13: aššumi šubātīm ša šu-ur-bu-i-a-tim ša tašpuranni umma attāma 1 TÚG ana libabšia šēbilim šubātum wadde epiš išti ašlakimma adini ulā ušēlišu. Bkz. Michel and Veenhof, “The Textiles Traded”, 249, n. 206.

tekstil sektörünün büyüklüğü hem de eski devirlerden itibaren *aşlāku*'ların Mezopotamya'daki varlıkları dikkate alındığında, daha fazla belgede *aşlāku*'lardan söz edilmesi beklenirdi. Eğer bu bir tesadüf değilse yayınlanmış binlerce belgeden sadece birinde bu bilginin olması tesadüf olma ihtimalini azaltmaktadır- bu durum; Asur'da tekstil üretiminin hane halkı üzerinden genele yayılmış olması veya evde üretim yapan kişilerin işlerinde profesyonelleşmeleri sebebiyle, *aşlāku*'lara olan ihtiyacın azalmasıyla açıklanabilir görünmektedir.

Sonuç olarak; MÖ. 2. Binyılın başlarında Anadolu'da tekstil sektörü çalışanlarından biri de *aşlāku*'dur. *Rabi* unvanına sahip bir meslek grubuna üye zanaatkar olup hem Anadolu'lular hem de Asurlular için çalışabilmektedir. Bu mesleği icra edenler Anadolu'da farklı şehirlerde bulunmakta, özel sektörün (yerli ve Asurlu tüccarlar) yanı sıra kamuda da (*Puruşhattum* sarayında olduğu gibi) görev yapabilmektedir. Elimizdeki bir metin ise bu meslek grubuna üye bir kişinin Asur şehrinde bulunduğunu göstermektedir.

Bugüne kadar yayınlanan metinlerde sadece *Puruşhattum* Kralı'nın hizmetinde bulunan bir *aşlāku*'dan bahsedilmektedir. Diğer Anadolu krallarının bu meslek erbaplarını saraylarında görevlendirip görevlendirmedikleri bilinmemektedir. Farklı şehirlerde çalıştıklarını bildiğimiz *aşlāku*'ların sadece *Puruşhattum* kralının himayesinde bulunması, yukarıda temas ettiğimiz üzere, bu krallığın yerel tekstil üretimindeki önemi ve üretimin sarayın kontrolünde olmasıyla açıklanabilir görünmektedir.

Aşlāku'nun, genellikle “kumaşların temizlenmesi ve kalınlaştırılması işini yapan kişi (fuller)” olarak tanımlanması veya kumaşın yeniden yapımında ona başvurulması (KT 6b, 366) hususlarını dikkate aldığımızda, bu mesleğin tanımının günümüz tekstil sektörünün önemli üretim aşamalarından biri olan tekstil terbiyesi işiyle benzerlik gösterdiği görülmektedir. Tekstil terbiyesi; kullanım yerinde mamul kumaştan beklenen özellikleri (tutum, görünüş, dayanım vb.) ham haldeki iplik, kumaş gibi tekstil materyallerine kazandırmak amacıyla uygulanan bir dizi yaş ve kuru uygulamalar olarak açıklanmakta, ön terbiye (kasar), renklendirme (boya-baskı) ve bitim (apre) gibi aşamaları olduğu ifade edilmektedir.³³ Tekstil görünümü (boyama, basma, parlaklaştırma, matlaştırma vb.), tutumu (yumuşatma, sertleştirme, dirileştirme, kayganlaştırma vb.) ve kullanım özelliklerinin (kolay ütülenir, çekmez vb.) geliştirildiği³⁴ terbiye işini yapan kişiye de tekstil terbiye işçisi veya tekstil terbiyecisi denilmektedir.

³³ Erdem Koç ve Emel Kaplan, “Tekstil Terbiye İşletmelerinde Enerji Kullanımı”, *The Journal of Textiles and Engineer*, 13/65, (2007): 40.

³⁴ *Tekstil Teknolojisi, Temel Boyama*, (Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2011), 3 vd.

Tüm bu bilgiler bir araya getirildiğinde *ašlāku*'nun; yaklaşık 4000 yıl önce Anadolu'da, kumaşın ve giysinin üretimini planlayan, tasarımını (renk, ebat, süsleme gibi) yapan, üretimin ardından da ürünün kalitesini kontrol eden, genel manada tekstil uzmanı olarak ifade edebileceğimiz bir meslek olduğu; bu mesleğin günümüzdeki karşılığının ise tekstil terbiyecisi olabileceği tarafımızca değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Dercksen, Jan Gerrit. *The Old Assyrian Copper Trade in Anatolia*, Istanbul: Nederlands Historisch-Archaeologisch Instituut, 1996.
- Dercksen, Jan Gerrit. "When we met in Hattuš" Trade according to Old Assyrian texts from Alishar and Boğazköy", Wilfred van Soldt (ed.), *Veenhof Anniversary Volume - Studies Presented to Klaas R. Veenhof on the Occasion of his Sixty-Fifth Birthday*, Leiden: Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2001. 39-66.
- Del Frio, Maurizio - Nosch, Marie-Louise ve Rougemont, Françoise. "The Terminology of Textiles in the Linear B Tablets, including Some Considerations on Linear A Logograms and Abbreviations", Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.) *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, Oxford: Oxbow Books, 2010, 338-373.
- Günbattı, Cahit. *Kültepe-Kaniş Anadolu'da İlk Yazı, İlk Belgeler*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2012.
- Joannès, Francis. "Textile Teemology in the Neo-Babylonian Documentation", Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.) *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, Oxford: Oxbow Books, 2010. 400-408.
- Koç, Erdem-Kaplan, Emel. "Tekstil Terbiye İşletmelerinde Enerji Kullanımı", *The Journal of Textiles and Engineer*, 13/65, (2007): 39-47.
- Larsen, Mogens Trolle. *Kültepe Tabletleri VI-a, The Archive of the Šalim-Aššur Family Volume 1: The First Two Generations*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010.
- Larsen, Mogens Trolle. *Kültepe Tabletleri VI-b, The Archive of the Šalim-Aššur Family Volume 2: Ennam-Aššur*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2010.
- Lassen, Agnete W. "The Trade in Wool in Old Assyrian Anatolia", *Jaarbericht Ex Oriente Lux* 42, (2010): 159-179.
- Michel, Cécile. *Old Assyrian Bibliography of Cuneiform Texts, Bullae, Seals and the Results of the Excavations at Aššur, Kültepe/Kaniş, Acemhöyük, Alishar and Boğazköy*, Leiden : Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, 2003.
- Michel, Cécile "Women Work, Men are Professionals in the Old Assyrian Private Archives", *Colloque international: "Travail et Société: la part du féminin / The Role of Women in Work and Society"*, (2014): 193-208.
- Michel, Cécile ve Veenhof, Klaas R. "The Textiles Traded by the Assyrians in Anatolia (19th-18th centuries BC)", Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch

- (ed.) *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, Oxford: Oxbow Books, 2010. 210-271.
- Öz, Esmâ. “Kültepe Tabletleri Işığında, M.Ö. II. Binde Kadının İş Hayatındaki Yeri”, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sa. 25/2 (2008), 47-58.
- Özgüç, Tahsin. *Kültepe Kaniş/Neşa*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.
- Öztaş, Aliye. “Acemhöyük (1962-1988, 1989-)”, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 75. Yıl Armağanı, Arkeoloji Bölümü Tarihçesi ve Kazıları (1936-2011), Ek Dizi III. 2, (2012): 59-66.
- Pomponio, Francesco. “New Texts Regarding the Neo-Sumerian Textiles” Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.) *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, Oxford: Oxbow Books, 2010. 186-200.
- Tütüncüler, Özlem. “Acemhöyük Asur Ticaret Kolonileri Çağı I. Katından Bir Dokuma Evi”, Süleyman Özkan - Halime Hüryılmaz - Atilla Türker (ed.) *Samsat'tan Acemhöyük'e Eski Uygarlıkların İzinde, Aliye Öztaş'a Armağan*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi, 2017. 245-254.
- Ulshöfer, Andrea Marie. *Die Altassyrischen Privatarkunden*, Stuttgart: Steiner, 1995.
- Veenhof, Klass R.- Eidem, Jesper. *The Old Assyrian Period*, Göttingen: Orbis Biblicus en Orientalis, 2008.
- Vita, Juan-Pablo. “Textile Terminology in the Ugaritic Texts”, Cécile Michel ve Marie-Louise Nosch (ed.) *Textile Terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean From The Third To The First Millennia BC*, Oxford: Oxbow Books, 2010. 323-337.

KISALTMALAR

- BIN 4: A.T. Clay. *Letters and Transactions from Cappadocia*, Babylonian Inscriptions in the Collection of J.B. Nies, Yale 1927.
- CAD: *The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago – Chicago 1956 vd.*
- CCT 1-6: *Cuneiform Texts From Cappadocian Tablets in the British Museum*, London.
- CDA: J. Black, A. George, N. Postgate. *A Concise Dictionary of Akkadian*. Wiesbaden 2000.
- KT VI-a: M. T. Larsen, *Kültepe Tabletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010.
- KT VI-b: M. T. Larsen, *Kültepe Tabletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2013.
- OIP 27: Ignace, J. Gelb. *Inscriptions From Alishar and Vicinity*, The University of Chicago Oriental Institute Publications Volume XXVII, Chicago 1935.
- TC 1: G. Contenau, *Tablettes cappadociennes du Louvre*, TCL 4, Paris 1920.